

Vai gaļas liellopu nozarei situsi pēdējā stunda?

3. decembrī pie Zemkopības ministrijas tika izgāzta kūtsmēsļu kaudze ar dažādiem saukļiem

Gunda Katrīna Vovere

Gaļas liellopu audzētāju nozare šobrīd ir lielu pārmaiņu priekšā, kas potenciāli vairākām Latvijas saimniecībām varētu būt kritisks punkts. Liela ažiota tika sacelta par plānoto eksportējamo gaļas liellopu izmaksu palielināšanu, kas izsauca vairākas protesta akcijas Rīgā – aizvadītā gada 3. decembrī pie Zemkopības ministrijas (ZM) tika izgāzta kūtsmēsļu kaudze, bet 12. decembrī pie ministrijas tika nolikti ziedi. Respektīvi Zemkopības ministrijas virzīto izmaiņu Ministru kabineta noteikumos rezultātā būtiski palielinātos maksājumi Pārtikas un veterinārajam dienestam (PVD), kā arī tiktu ieviests atsevišķs eksporta nodoklis eksporta sertifikāta izsniegšanai, piemērojot to par katru dzīvnieku.

12. decembrī pie Zemkopības ministrijas industrijas pārstāvji nolika ziedus, tā simbolizējot nozares bojāeju valstī

Gaļas liellopu audzētāju biedrības valdes priekšsēdētājs Raimonds Jakovickis norāda, ka biedrība piekrīt jaunajai stundas likmes cenai, taču uzskata eksporta nodokli par dzīvniekiem par absurdu. Veiktās aplēses rāda, ka šāda nodokļa ieviešanas rezultātā uzņēmēju maksājumi PVD varētu pieaugt līdz pat 40 reizēm gadā. Piemēram, pašlaik lielākais eksportētājs PVD maksā no astoņiem līdz deviņiem tūkstošiem eiro gadā, bet ar jauno cenu politiku šī summa varētu sasniegt līdz pat 300 000 eiro gadā. Tas nozīmē, ka viena diena PVD inspektoram varētu nodrošināt tūkstošiem eiro ieņēmumus – atkarībā no eksportēto dzīvnieku skaita.

Zemkopības ministrijas sagatavotā informācija liecina, ka PVD pirms sertifikāta izsniegšanas veic dzīvnieka identifikācijas un veselības pārbaudi, novērtē transporta piemērotību un piedalās iekraušānā. Līdz šim eksportētāji maksāja tikai par inspektora darba laiku pārbaudēs, bet ne par dokumentu sagatavošanu, ceļu vai gaidīšanas laiku, ko daļēji segusi valsts. Turpmāk plānots, ka eksportētāji pilnībā apmaksās sertifikāciju, maksājot nevis par laiku, bet par katru pārbaudīto liellopu, kas vecāks par trim mēnešiem.

Raimonds Jakovickis turpina atspēkot Zemkopības ministra Armanda Krauzes teikto un skaidro, ka šīs izmaksas gulsies uz liellopu audzētājiem, īpaši mazajiem zemniekiem, kuriem teļu audzēšana ir vienīgais ienākumu avots. Tas būtībā ir «Krauzes teļu eksporta nodoklis». Zemkopības ministrija nav izpratusi lēmuma sekas.

10. janvārī Zemkopības ministrs Armands Krauze tikās ar biedrības «Gaļas liellopu audzētāju biedrība» un SIA «Latvijas Gaļas liellopu audzētāju asociācija» valdi, lai pārrunātu aktuālos gaļas liellopu audzētāju jautājumus. Pēc tikšanās «Gaļas liellopu audzētāju biedrība» savā Facebook lapā raksta, ka viņi iepazīstinājuši ministru ar pašu nozari un tās specifiku atšķirībā no citām lauksaimniecības nozarēm, pārrunāja eksporta nozīmi nozares attīstībā, ciltsdarba nozīmīgumu, iepazīstināja ar nozares riskiem, kam jāpievērš uzmanība ZM līmenī. Biedrība izteica pateicību ministram par konstruktīvo sarunu un izteica cerību uz kvalitatīvu sadarbību arī turpmāk. Armands Krauze tikšanās laikā ir teicis, ka pārliecināties, ka tiešām PVD inspektoru algas tiks palielinātas, ņemot vērā veiktās izmaiņas PVD cenrādī. SIA «Latvijas Gaļas liellopu audzētāju asociācija» pārstāvji piebilst, ka tikšanās bijusi konstruktīva un vērtīga.

Latvijas lauku konsultāciju un izglītības centra Preiļu biroja lopkopības konsultants Mairis Ormanis:

«Zīdītājgovis Preiļu novadā ir 3077, Līvānu novadā – 1603. Novietnes ar zīdītājgovīm Preiļu novadā ir 234, Līvānu novadā – 112. (Dati no Lauku atbalsta dienesta Dzīvnieku reģistra (13.01.2025.)).

Runājot par lopu skaitu, interesanti, ka Līvānu pusē gaļas liellopu skaits ir lielāks nekā piena liellopu skaits, un ir vairākas nelielas saimniecības, kas ir pārorientējušās, piemēram, uz graudkopību.

Liellopu audzēšanas nozare ir populārāka jauno zemnieku vidū. Daudzi jaunie zemnieki, kas mēģina piesaistīt Eiropas finansējumu, izvēlas gaļas nozari, lai laika ziņā būtu neatkarīgāki. Parasti, ja ir doma pārņemt saimniecību no vecākiem, tad vecāki vēl paralēli paliek piena nozarē, savukārt atvase uzsāk nodarboties ar gaļas lopkopību.

Gaļas liellopi galvenokārt tiek audzēti eksportam. Daudzviet pasaulē ir izplatījusies zilās mēles slimība jeb infekciozais katarālais drudzis. Ja šo slimību konstatē kādā valstī, tiek uzlikti eksporta ierobežojumi. Pagaidām Latvijā tas nav konstatēts, un mums eksporta durvis ir plaši vaļā, bet, ja kādudien pie mums šī slimība tiks konstatēta, tad arī mūsu lauksaimniekiem eksports būs ierobežots. Šobrīd mūsu gaļas nozares saimniecībām ir laba iepirkuma cena, ko ir ietekmējušas tās Eiropas valstis, kurās šī slimība ir konstatēta un ir noteikti eksporta aizliegumi.

Runājot par Zemkopības ministrijas rosinātajām izmaiņām palielināt maksājumu PVD un ieviest eksporta nodokli, pēc gaļas liellopu organizāciju teiktā, viņiem jau līdz šim ir bijis līdzīgs maksājums, protams, tas nav bijis tik liels. Neviens nav sajūsmā par šādu situāciju, jo pirms šādu lēmumu pieņemšanas vispār nav bijis diskusiju ar gaļas nozares pārstāvjiem, bet es domāju, ka šajos lēmumos būs grūti ko mainīt. Un jāatzīst, ka gaļas liellopu nozare tādā gadījumā ir pakļauta briesmām. Liela daļa gaļas liellopu audzētāju, kas ir Preiļu vai Līvānu novadā, eksporta lopus realizē uz Liellopu izsoļu namu, kurš tad izsolēs nodod lopu tālāk uz ārzemēm. Pastāv risks, ka te var veidoties tā lielā cenu svārstība.

Latvijā liellopu gaļa vēl nav tik tradicionāla un ierasta ikdienā kā, piemēram, cūkgaļa vai vistas gaļa, tāpēc gaļas liellops galvenokārt ir bijusi eksporta prece. Daudz kas, protams, ir atkarīgs arī no globālās situācijas un patērētāju pieprasījuma.»

SIA «Rudzāts» izpilddirektors Igors Tarasovs:

«SIA «Rudzāts» kopumā apsaimnieko vairāk nekā tūkstoš hektāru zemes, taču gaļas liellopu audzēšanas vajadzībām tiek apsaimniekoti ap 700 hektāri, no tiem 300 hektāri tiek izmantoti ganībām, bet 400 hektāri – lopbarības sagatavošanai. Šobrīd saimniecībā ir ap 300 gaļas liellopu, bet šis skaits, protams, ir mainīgs. Tie, kas netiek realizēti Latvijas tirgū, nonāk izsoļu namos jeb tiek nodoti eksportam, tomēr apmēram 80 % paliek vietējam tirgum. Mēs audzējam arī vaislas buļļus, telītes – nākamās mamas, attiecīgi eksportējam tikai vaislai nederīgos dzīvniekus.

Pa šiem gadiem esam realizējuši tik daudz lopu, ka jau ir jāveic ģenētikas pārbaudes, līdz ar to mūsu tirgus gan jau ar laiku paplašināsies, un sāksim vairāk eksportēt. Šobrīd daudz kas ir atkarīgs arī no valdības pieņemtajiem lēmumiem, kas, izskatās, būs nepatīkami, bet no otras puses – mums tāpat ir jāvērtina attīstīties un iet uz priekšu. Es uzskatu, ka visas pārmaiņas un cenu kāpumi jebkurā nozarē ir neizbēgami, tomēr plānotais maksājuma palielinājums Pārtikas un veterinārajam dienestam gan, šķiet, ir par lielu. Domāju, ka tā valdība uz mūsu rēķina grib «salāpīt savus caurumus», un esmu pārliecināts, ka Saeimā tāpat darīs, ko grib, nerēķinoties ar iedzīvotājiem, uzņēmējiem, zemniekiem, ja būs vajadzība, izdomājot aizvien jaunus nodokļus «caurumu lāpīšanai».

Neatkarīgi no tā, mēs turpināsim strādāt – es neredzu jēgu likvidēt saimniecības. Protams, ir sāpīgi skatīties uz visām pārmaiņām, bet jāvērtina kaut kā reformēt savus ienākumus, apgrozījumu, izdevumus, no kaut kā varbūt var atteikties. Jautājums ir – ko tu darīsi, ja likvidēsi savu saimniecību? Uz «bezdarbniekiem» iesi? Iesi pie cita saimnieka strādāt un darīt to pašu darbu, ko darīji savās mājās, bet pelnīt citam, nevis sev? Ir piedzīvotas dažādas krīzes – gan finansiālas, gan tas pats Covid-19 pandēmijas laiks. Tas viss ir izdzīvots, arī turpmāk noteikti pārdzīvosim ne vienu vien krīzi un turpināsim strādāt, pielāgosimies. Nav jau nemaz tik vienkārši likvidēt 300 liellopus, simtiem zemes hektāru, tāpat arī ir finansiālas saistības ar valsti un dažādiem projektiem, kas jāpilda. Tas nav tik vienkārši, kā tad, ja tev ir tikai viena gotiņa un zemes pleķītis. Saimniecību varbūt varam samazināt, bet ne likvidēt to pavisam.

Ja runājam par citiem nozares izaicinājumiem, tie ir ne tikai finansiāli. Ļoti trūkst darbinieku, savas jomas profesionāļu. Es pats esmu «izaudzinājis» vairākus pušus par labiem traktoristiem, bet bieži vien viņi aizbrauc strādāt uz citām valstīm. Tad atkal jāmeklē, ko izskolot, bet nav jau ko ņemt, laukos iedzīvotāju ir maz un trūkst cilvēku, kuri vēlas mācīties un strādāt. Tas arī būtu jāsakārto valsts līmenī. Šobrīd valdība tikai domā, kā un kur nopelnīt, kur kādu nodokli pacelt, bet padomājiet par darbaspēku, kas strādās un būs gatavs tos nodokļus valstij maksāt. Valstij, pirmkārt, ir jānodrošina darbaspēks saimniecībām, tikai pēc tam jādomā, cik no tām iekasēt, jo, ja nav darbinieka, tad nav saimniecības, bet ja nav saimniecības, nav arī nodokļu maksātāja!»

Noslēgumā jāsecina, ka gaļas liellopu nozare Latvijā ir krustcelēs. No valdības un nozares kopīgiem centieniem būs atkarīgs, vai nozare spēs pārvarēt šo grūto periodu un saglabāt savu lomu Latvijas ekonomikā. Nepieciešama konstruktīva sadarbība un savstarpēja izpratne, lai pieņemtie lēmumi nodrošinātu ilgtspējīgu attīstību, nevis veicinātu nozares lejupslīdi. ▣

«Projektu finansē Mediju atbalsta fonds no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem». «Par projekta raksta «Vai gaļas liellopu nozarei situsi pēdējā stunda?» saturu atbild SIA «Vietējā».

MAF
Mediju atbalsta fonds